

Маначинська Ю.А.

доцент, к.е.н. доцент кафедри обліку і оподаткування, Чернівецький торговельно-економічний інститут Київського національного торговельно-економічного університету,
yu_manachynska@ukr.net

Євдощак В.І.,

доцент, к.е.н. доцент кафедри обліку і оподаткування, Чернівецький торговельно-економічний інститут Київського національного торговельно-економічного університету,
V_Yevdoshchak@ukr.net

РОЗВИТОК РИНКУ ОРГАНІЧНОЇ ПРОДУКЦІЇ ТА ПІДГОТОВКА ЗАКЛАДАМИ ВИЩОЇ ОСВІТИ БУХГАЛТЕРІВ-АКТУАРІЇВ ДЛЯ АГРАРНОГО СЕКТОРУ УКРАЇНИ

Розглянуто актуальні проблеми розвитку аграрного сектору України та підготовки закладами вищої освіти (ЗВО) бухгалтерів-актуаріїв для найбільш інвестиційно-привабливих сільськогосподарських підприємств. Особлива увага приділена аналізу ринку органічної продукції в Україні та необхідності залучення інвестицій в даний сектор економіки. Зосереджено увагу на структурній переорієнтації підходів при підготовці сучасних бухгалтерів, зокрема, зроблено акцент, що сучасний бухгалтер повинен бути ще й актуарієм та володіти знаннями інноваційної 5D-парадигми актуарного обліку.

Ключові слова: аграрний сектор, органічна продукція, бухгалтер, актуарій, актуарний облік, 5D-парадигма, інвестиції.

Аграрний сектор України має суттєві конкурентні переваги на світовій арені аграріїв, а нашу державу можна сміливо позиціонувати, як потужну аграрну країну Європи. Наша держава увійшла у ТОП-20 країн за площею органічних сільськогосподарських земельних угідь. Про що свідчать дані провідного світового інформаційного центру органічного сільського господарства – *Forschungsinstitut für biologischen Landbau (FiBL)*, який розташований у Швейцарії [1]. Зазначену ТОП-20 очолює Австралія - із площею органічних сільськогосподарських земельних угідь більше 27,145 млн.га, на другій та третій позиції рейтингу – Аргентина та Китай – із загальною площею органічних угідь більше 3,011 та 2,281 млн.га відповідно. Четверту та п'яту сходинку ТОП-20 займають Сполучені Штати Америки та Іспанія – із площами в межах 2 млн.га. Україна замикає даний рейтинг із загальною площею органічних угідь – 381,173 тис.га, трішки поступившись місцем Великій Британії та Чехії, де площі органічних сільськогосподарських земель сягають: 490,205 тис.га. та 488,591 тис.га відповідно, хоча Україна за загальною площею сільськогосподарських земель у Європі є найбільшою.

Цілком зрозуміло, що в епоху XXI століття, українці, як і більшість європейських споживачів ладні платити більше за органічну продукцію, оскільки надають перевагу саме її якісним параметрам та здоровому харчуванню й способу життя. Саме тому особливої актуальності та України набуває розвиток вітчизняного, як внутрішнього так і зовнішнього ринку органічної продукції.

Зокрема чимало зарубіжних компаній мають наміри інвестувати у розвиток органічного ринку України. Серед їх числа низка японських компаній. Саме вони відносять виробництво широкого асортименту української органічної продукції до найбільш інвестиційно-привабливих підсекторів агропромислового комплексу України, на рівні із: впровадженням інноваційних технологій у відповідні під сектори АПК; розвиток розумних ферм «smart farming», зеленого туризму тощо [2].

У відповідності до статті 1 Закону України «Про виробництво та обіг органічної сільськогосподарської продукції та сировини» [3], органічна продукція – це продукція, яка отримана в результаті сертифікованого виробництва до вимог цього Закону. Відповідно статтею 14 визначено основні правила виробництва та обігу органічної продукції.

Тобто, органічна продукція – це натуральна продукція сільськогосподарського виробництва, у ході вирощування якої аграрії не застосовують хімічні речовини, при цьому забезпечується збереження її якісних параметрів. Слід зазначити, що переважна більшість органічної продукції (сировини), яка вирощується в Україні йде на експорт, це більше 90%, і лише біля 1% органічної продукції залишається для внутрішнього ринку [3].

Світовий ринок органічних харчових продуктів щороку збільшується на 10-15%, і вже сягнув понад 75 млрд. євро [4].

Статтею 4 Закону України «Про виробництво та обіг органічної сільськогосподарської продукції та сировини» [3], визначені детальні правила виробництва та обігу органічної продукції за наступними напрямками виробництва: не переробленої органічної продукції (сировини) рослинного походження, у тому числі грибів; не переробленої органічної продукції (сировини) тваринного походження; органічної продукції (сировини) аквакультури; органічних морських водоростей; органічної продукції (сировини) бджільництва [3].

Окрім того, Законом визначено напрямки перевезення, зберігання та реалізації органічної продукції (сировини) та збору дикорослих рослин, лісової продукції та водоростей. В цілому динаміка структури (у%) всіх посівних площ сільськогосподарських культур за 1990 – 2017 рр. наведена на рис. 1 та сформована за офіційними даними Державної служби статистики України [5].

Отже, з даних рис.1 помітно, що за останні 29 років, структура загальних площ посівів сільськогосподарських культур в Україні не зазнала суттєвих змін. Значно збільшилася частка посівів соняшнику, при цьому скоротилася питома вага площ посівів культур кормових, та буряка цукрового фабричного у їх загальній структурі.

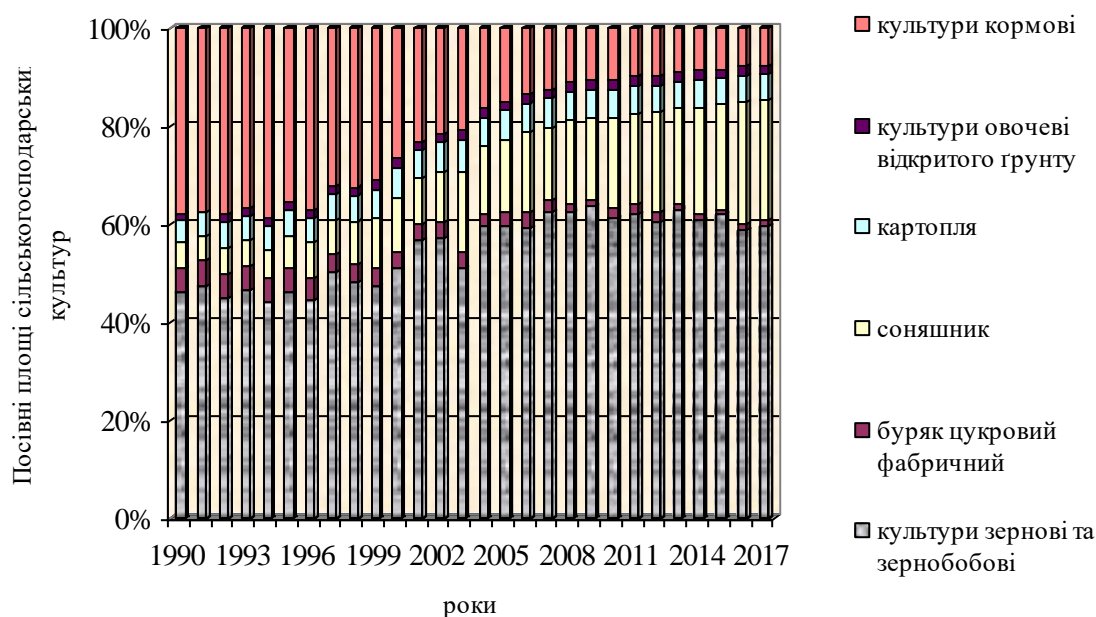

Рис. 1 Динаміка структури посівних площ сільськогосподарських культур України за 1990 – 2017 р.р.*

* – дані за 2014 – 2017 р.р. наведено без урахування тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим, м. Севастополя та тимчасово окупованих територій у Донецькій та Луганській областях.

Як вже відмічалось вище площа сільськогосподарських земель з органічним статусом в Україні складає біля 381,173 тис.га при цьому це неймовірно незначна частка од загальної площі сільськогосподарських земель України, десь на рівні 1%. Тому, на перспективу варто докладати зусиль аби її збільшити [6]. Серед областей України першочергові позиції на ринку органічної продукції займають такі області, як Одеська, Херсонська, Дніпропетровська та Житомирська.

До переліку українських сертифікованих органічних продуктів відносять: зернові культури (пшениця, жито, тритікале, ячмінь, овес, просо, гречка, кукурудза тощо); бобові культури (горох, соя, люпин, вика, квасоля, боби тощо); олійні культури (соняшник, ріпак, гірчиця, льон); овочі (картопля, морква, буряк, капуста, спаржа, огірки, помідори, кабачки, цибуля, ревінь, перець); зеленні (петрушка, кріп, салати); кавуни, дині, гарбузи; фрукти (сливи, яблука, груші, абрикоси, вишня) – свіжі, сушені, морожені; ягоди (малина, ожина, суниця, полуниця, чорниця, брусниця, журавлина, калина, кизил, чорноплідна горобина (аронія), бузина) – свіжі, сушені, морожені; виноград; фіроолійні культури (лаванда, шавлія, троянда, розмарин, коріандр); молоко, кефір, сметана, м'який сир (творог), вершки, масло; м'ясо; яйця; гриби, горіхи, мед; перероблена продукція: хлібобулочні вироби, крупи, борошно, джеми, сиропи, соки, соуси, рослинні олії, консервовані овочі, тощо [4].

План розвитку аграрного сектора України знайшов відображення у стратегії «3+5»

(3+5 Strategy of prosperous country). Зазначена стратегія включає в себе три ключових пріоритети: реформа системи державної підтримки аграріїв із пріоритетом на дрібних фермерів; завершення земельної реформи; реформа державних підприємств. Серед п'яти основних перспективних напрямків розвитку аграрного сектору у стратегії виокремлено: розвиток ринків збуту сільськогосподарської продукції; органічне виробництво і нішеві культури; розвиток сільських територій; зрошення харчової продукції; безпека харчової продукції [7].

Основними лідерами органічного сектору в Україні є ТОВ «Органік Мілк» (ТМ «Organic Milk»), ТОВ «Старий Порицьк» (ТМ «Старопоріцке»), вагому частку ринку займають ТОВ «ЕтноПродукт» (ТМ «ЕтноПродукт») – м'ясо, молоко, зерно; ТОВ «Органік оригінал» (ТМ «Екород»), та «Галекс-Агро» - експортно-орієнтований виробник зерна [8].

В стратегії окреслено низку напрямів руху, серед яких першочергово місце посідають: прибутковість підприємств аграрного сектору та створення нових робочих місць. Проте, все це якомога легше реалізувати та втілити в життя за належної фінансової підтримки агробізнесу, що в силу кризових тенденцій у вітчизняній економіці. Тобто першочерговим є пошук іноземних інвесторів. Розвиток органічного ринку в Україні є одним із пріоритетних напрямків у плані стратегії реформи в аграрному секторі «3+5», що базується на Єдиній комплексній стратегії розвитку сільського господарства та сільських територій на 2015 – 2020 роки. Державний логотип України для маркування органічної продукції було офіційно зареєстровано як торговельну марку, що є власністю Міністерства аграрної політики та продовольства України [7]. Для того, щоб вітчизняний аграрний сектор в цілому та ринок органічної продукції зокрема зацікавив іноземних інвесторів, слід створити сприятливий обліково-інформаційний ґрунт. Мова йде про те, що інформація із системи бухгалтерського обліку повинна відтворювати картину перспективних змін економічного потенціалу аграрного суб'єкта ринку. Проте, для того, щоб традиційний обліковий процес спрямувати у необхідне русло, слід кардинально змінити підхід при підготовці сучасних бухгалтерів закладами вищої освіти. Традиційний ґрунт бухгалтерського обліку вже давно підкріплений актуарною підсистемою, яка в умовах сьогодення набуває 5-D формату, та крізь призму актуарної фінансової звітності відображає економічний потенціал розвитку підприємства відповідного виду економічної діяльності. Саме тому, на нашу думку, заклади вищої освіти (ЗВО) повинні удосконалити підходи, які застосовуються при підготовці сучасних фахівців за галуззю знань 07 «Управління та адміністрування», спеціальністю 071 «Облік і оподаткування». Зокрема, у навчальних планах на всіх курсах освітньої підготовки ЗВО ввести дисципліни актуарного спрямування. Адже, більш затребуванішим на сучасному ринку праці є не просто фахівець-бухгалтер, а бухгалтер-актуарій, який здатен узагальнити

в актуарній фінансовій звітності облікову інформацію із системи актуарного бухгалтерського обліку. Таке обліково-інформаційне наповнення здатне зацікавити іноземного інвестора, оскільки останній здатен побачити додаткову вигоду од вкладення коштів в розвиток підприємства певного сектору економіки, зокрема й аграрного.

Серед іноземних інвесторів, яких зацікавив український органічний ринок, варто виділити Японію. Адже, аграрний сектор України вже доволі успішно інвестують японські компанії. За 2016 рік товарообіг аграрною продукцією між нашою державою та Японією склав 86,5 млн. дол. США, а серед числа основних продуктів українського експорту варто відмітити: зернові, мед та згущене молоко [2].

Список використаних джерел:

1. Україна потрапила у ТОП-20 країн за площею органічних земель / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://agravery.com/uk/posts/show/ukraina-potrapila-u-top-20-krain-za-ploseu-organicnih-zemel>
2. Аграрный сектор Украины будут инвестировать японские компании / [Электронный ресурс] – доступ.: <https://uteka.ua/publication/Agrarnyj-sektor-Ukrainy-budut-investirovat-yaponskie-kompanii>
3. Про виробництво та обіг органічної сільськогосподарської продукції та сировини: Закон України // Відомості Верховної ради (ВВР), 2014, № 20-21 (із змінами № 191-VIII від 12.02.2015) / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/425-18>
4. 15 факторов, которые свидетельствуют о мощности аграрной отрасли Украины / [Электронный ресурс] – доступ.: https://hyser.com.ua/ru/business_and_finance/46689-15-faktov-kotorye-svidetelstvuyut-o-moshhnosti-agrarnoj-otrasli-ukrainy
5. Державна служба статистики України: Офіційний web-сайт / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
6. Аналіз ринку органічної продукції в Україні / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://agropolit.com/spetsproekty/407-analiz-rinku-organichnoyi-produktsiyi-v-ukrayini>
7. Органічний ринок України – аналітика / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://agropolit.com/spetsproekty/415-organichniy-rinok-v-ukrayini--analitika>
8. ТОП-5 виробників органічної продукції в Україні / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://agravery.com/uk/posts/show/top-5-virobnikiv-organichnoi-produkcii-v-ukraini>

Yu.A. Manachynska, V.I. Yevdoshchak

THE DEVELOPMENT OF THE ORGANIC PRODUCTS MARKET AND THE PREPARATION OF ACTUARIAL ACCOUNTANTS FOR THE AGRICULTURAL SECTOR OF UKRAINE

In theses is disclosed the content of the urgent problems of the development agrarian sector in Ukraine and the preparation of actuarial accountants for the most investment-attractive agricultural enterprises. The author analyzed the organic products market in Ukraine and the need to attract investments in this sector of the economy. The author focused on the structural reorientation of approaches in the preparation of modern accountants. The emphasis has been placed on the need for a modern accountant which should be an actuary also and to have knowledge of the innovative 5D-paradigm of actuarial accounting.

Key words: agricultural sector, organic products, accountant, actuary, actuarial accounting, 5D-paradigm, investments.